

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ

ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ

Матеріали
І всеукраїнської науково-практичної конференції
до дня психолога

21 квітня 2023 р., м. Львів

Рекомендовано до друку вченою радою Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту Львівського державного університету безпеки життєдіяльності 20 березня 2023 року, протокол № 4.

Видатні постаті психології: історія, сучасність і перспективи : матеріали I всеукраїнської науково-практичної конференції до дня психолога (21 квітня 2023 р., м. Львів). Львів, 2023. 188 с.

Редакційна колегія: *Сірко Роксолана Іванівна* – начальник кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор психологічних наук, доцент (*голова*); *Вдович Світлана Михайлівна* – доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник (*упорядник, відповідальний секретар*); *Литвин Андрій Віленович* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Руденко Лариса Анатоліївна* – професор кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доктор педагогічних наук, професор; *Стельмах Оксана Вячеславівна* – заступник начальника кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук, доцент; *Яремко Роман Ярославович* – викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, кандидат психологічних наук.

У збірнику матеріалів конференції представлені досягнення видатних психологів і їх вплив на розвиток цивілізації, розглянуто провідні напрями психології, їх сучасний стан і перспективи, особливості психологічної допомоги в умовах воєнного часу, а також міждисциплінарні аспекти психології.

Рекомендовано для науковців, психологів-практиків і педагогів вищих навчальних закладів, докторантів, аспірантів.

Матеріали подаються в авторській редакції.

Рецензенти:

Мачинська Наталія Ігорівна – доктор педагогічних наук, професор;

Матійків Ірина Миколаївна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник.

Ольга Лозинська, Анастасія Свищ Стратегії поведінки в конфлікті як фактор соціально-психологічної адаптації здобувачів вищої освіти	59
Вікторія Боднарчук Професійно важливі якості майбутніх фахівців цивільного захисту в психологічних дослідженнях	62
Юлія Шевелєва Психолінгвістичний аналіз поняття «психічне здоров'я»	66
Світлана Агапова, Роман Яремко Психологічні особливості переживання самотності	70
Анастасія Дерун Трансактний аналіз як провідний напрям в психології: сучасний стан і перспективи розвитку	73
Карина Довгаль, Ігор Коваль Вплив стресу на життєдіяльність людини	76
Тетяна Іванишин Теоретичний аналіз розвитку творчих здібностей у підлітковому віці	79
Софія Калитовська Психологічний вплив засобів масової інформації на соціалізацію підлітків	82
Валентина Міхневич Теоретичний аналіз емоційного вигорання у волонтерів	86
Анастасія Олійник Стрес як психічний стан особистості	88
Марта Панасюк, Андрій Цюприк Соціально-психологічні особливості профілактики девіантної поведінки неповнолітніх	92
Анна Ревера, Ігор Коваль Суїцидальна поведінка та її профілактика	96

Розділ 3

Психологічна допомога в умовах воєнного часу

Тетяна Данильченко Особливості надання психологічної допомоги в воєнний час	99
---	----

- (Архівні документи Всесвітньої організації охорони здоров'я, № 2, стор. 100), введена в дію 7 квітня 1948 року.
8. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 3. 1972. С. 547. URL: <http://sum.in.ua/s/kompetentnyj>
 9. Словарь практического психолога / Сост. С.Ю.Головин. Минск: Харвест, 1998. 800 с.
 10. Словарь Кольера. URL: <https://slovar.cc/rus/koler/1566823.html>
 11. Толковый словарь русского языка / Под ред. Д.Н. Ушакова. М.: Гос. ин-т «Сов. Энцикл»; ОГИЗ; Гос. изд-во иностр. и нац. слов., 1935-1940. Т. 4. URL: <https://slovar.cc/rus/ushakov/401312.html>
 12. Толковый словарь живого великорусского языка. В 4 т. / В. И. Даль. 6-е изд., стереотипич. М.: Дрофа; Русский язык – Медиа, 2011. Т. 1. С. III–XII. URL: <https://slovar.cc/rus/dal/547867.html>
 13. Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/mental-health>
 14. Cambridge Academic Content Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/словарь/английский/mental-health>

*Світлана Агапова,
Роман Яремко*

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕЖИВАННЯ САМОТНОСТІ

Реалії сучасного життя нам не залишають можливості задуматись про те, якою буде наше життя. Усвідомлення проблеми старіння населення та її наслідків, зміна вікового складу населення ставить перед наукою ряд питань соціального, психологічного характеру, в тому числі, подолання переживання самотності у особистості похилого віку, негативного ставлення як до непотрібних суспільству.

Феномен самотності та її переживання є загально знайомими людству. Адже, кожен із нас стикався з такими переживаннями. Стани покинутості, нецікавості, відчуженості для оточення, непотрібності, відірваності від інших можуть тимчасово переживатися на різних вікових етапах, загострюючись у підлітковому віці та похилому, набуваючи нестерпної інтенсивності у кризових життєвих ситуаціях.

Самотності у психології розглядався і досліджувався з різних сторін: як психічний стан (Є.Рогова, Р.Немов), як явище, зумовлене недостат-

ністю спілкування, порушенням соціальних зв'язків (К.Абульханова-Славська, І.Кон, У.Садлер), як відчуття, що виникає при усвідомленні різниці між своєю позицією та бажаннями соціуму (К.Роджерс, Е.Пепло) [4].

Також, українські вчені розглядають феномен самотності як предмет вивчення соціальної психології (В.Радчук, М.Струджій), самотність як характеристику людського буття (Л.Фльорко), страх самотності (М.Мовчан, І.Цимбалюк) [5]. Найбільшу увагу самотності приділяли екзистенціалісти Н.Бердяєв, М.Бубер, А.Камю, Ж.-П.Сартр, М.Хайдеггер, К.Ясперс.

Отримавши теоретичне підґрунтя про самотність, ми зробили висновок, що феномен «самотність» розглядається в двох аспектах: психологічний стан людини (внутрішнє емоційне переживання) та характеристика її фізичних відносин із іншими людьми (зовнішнє відчуження від людей). У психологічних словниках поняття «самотність» трактується як: психічний стан людини, який виявляється в дефіциті спілкування, ізольованості від інших людей. Залишена наодинці з собою, людина відчуває ущербність, незручність, тугу. Проте певна міра усамітнення – необхідна умова формування самосвідомості людини [7].

С. Корчагіна називає «самотність» психічним станом людини, що відображає переживання своєї окремоті, суб'єктивної неможливості або небажання відчувати адекватний відгук, прийняття і визнання себе іншими людьми» [5]. Отож можемо сказати, що самотність визначається як зовнішніми чинниками, так і внутрішніми причинами.

Залежно від тривалості перебування у стані самотності Е.Фромм розглядає його як універсальне, стійке переживання, притаманне вільній особистості на всіх етапах її розвитку [6], а Е.Еріксон – як тимчасове виникаюче відчуття власної автономності, й тому його не варто розглядати як феномен, що має універсальний статус [2].

Такі представників психоаналітичного підходу, як Г. Зілбург, Г. Салліван, Ф. Фромм – Рейхман, схилились до думки, що усе іде із дитинства. У своїх дослідженнях пов'язували виникнення самотності з відсутністю батьківської любові, раннім відлученням від матері.

Узагальнюючи положення деяких психоаналітичних теорій, можна зробити висновки, що самотність розцінюється у даній психологічній парадигмі як стан негативний. У своєму аналізі самотності вони знаходять вихід головним чином з їх клінічної практики і, напевно, тому схильні розглядати самотність як патологію [0].

Екзистенційні психологи, зокрема такі як І. Ялом, К. Мустакас, Р. Мей, В. Франкл, Д. Б'юдженталь, наголошують, що феномен самотності може виступати в людському житті не тільки як проблема, але і є необхідним компонентом для особистісного зростання, розвитку творчого начала людини. Вчені дослідники даного напрямку беруть за основу той факт, що люди з самого початку самотні. Ніхто інший не може розділити з нами наші почуття і думки. У своїх дослідженнях екзистенціальні психологи підкреслюють, що роз'єднаність - це природний стан наших переживань. Самотність є однією з основних екзистенційних проблем людини.

Один із представників цього підходу, а саме І. Ялом, зробив великий внесок у дослідження поняття ізоляції та самотності. У людини, пише І. Ялом, є два способи захисту від ізоляції. Незважаючи на те, що відносини не можуть знищити ізоляцію, вони допомагають розділити самотність з іншими людьми і тоді «любов компенсує біль ізоляції» [0].

Ми вважаємо що не менш цікавий підхід- соціологічний до вивчення цієї теми відробрили П. Слейтер, Д. Рісмен і К. Боумен. Саме цей підхід відрізняється від попередніх. Адже представники цього підходу вважають причиною виникнення самотності не саму людину, а покладають відповідальність виникнення самотності на сучасне суспільство. У теперішньому нашому суспільстві немає місця для спілкування, задоволення від причетності до того, що робиться в світі.

Наразі психологи активно проводять дослідження самотності, ізоляції, відчуття непотрібності, внутрішньоособистісної та міжособистісної ізоляції, фундаментальної ізоляції, методів опанування самотності, ефективних способів позбавлення самотності, відчуженості, переживання самотності та ставлення до нього тощо.

Отже, можемо сказати, що самотність - відображає переживання своєї окремоті, суб'єктивної неможливості або небажання відчувати адекватний відгук, прийняття і визнання себе іншими людьми, притаманне вільній особистості на всіх етапах її розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондарчук С. С., Гонтар Т. А., Пилипенко Н. М. Особливості переживання самотності та копінг-стратегії у жінок. Теорія і практика сучасної психології. 2019. № 1, т.1. С. 20–25.
2. Дорон М. Практичний посібник до творчого процесу. Перек. Пилипенко О. Федоренко В. Art Huss, 2020. 304 с.
3. Еріксон Е. Дитинство і суспільство. К., 1996.

4. Кізіма В.В. Самотність як соціально – психологічний категорія. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки. 2014. Вип. 43. С. 359–364.
5. Лозова О. М. Бібліотерапевтичність тексту очима майбутніх психологів\ Психолого-педагогічні засади професійного становлення особистості практичного психолога і соціального педагога в умовах вищої школи. Матеріали всеукр. наук.-практ. конференції. Тернопіль. 2003. Ч.ІІ. С. 103–108.
6. Фромм Е. Побег от свободы. М., 1964.
7. Хамітов Н. В. Л. Гармаш, С. Крилова. Історія філософії. Проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як метаантропології. 2016.
8. Ялом І. Вдивляючись у сонце. Долаючи страх смерті. Перек. Н. М. Михаловська. К., 2019. 304 с.

*Анастасія Дерун,
науковий керівник – Оксана Стельмах*

ТРАНСАКТНИЙ АНАЛІЗ ЯК ПРОВІДНИЙ НАПРЯМ В ПСИХОЛОГІЇ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Трансактний аналіз – це усталена теорія та терапевтичний підхід, який широко вивчався та розвивався протягом останніх кількох десятиліть, розроблений Еріком Берном у 1950-х роках.

Хоч він не є новим підходом, проте маючи багатообіцяючі перспективи майбутнього зростання та застосування, трансактний аналіз продовжує бути актуальним в сучасній психології та організаційному розвитку. Досягнення в нейронауці, інтеграція з іншими терапевтичними підходами та розширення в нові сфери відкривають захоплюючі можливості для цього напрямку психології.

Він використовувався в клінічних умовах для лікування людей з різними психічними захворюваннями, а також використовується в організаційних та освітніх установах для покращення спілкування та стосунків. У сучасних дослідженнях використовується для вивчення різних аспектів людської поведінки, включаючи спілкування, розвиток особистості, міжособистісні стосунки та психічне здоров'я. Дослідники використовували концепції трансактного аналізу, щоб дослідити, як люди взаємодіють один з одним у різних ситуаціях, наприклад, на роботі чи в романтичних стосунках.

Сьогодні трансактний аналіз продовжує використовуватися як терапевтичний підхід у психотерапії, а також у різних інших сферах, таких

Наукове видання

**ВИДАТНІ ПОСТАТІ ПСИХОЛОГІЇ:
ІСТОРІЯ, СУЧАСНІСТЬ І ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
VIII регіонального наукового семінару

Верстка – С. М. Вдович

